

วารสาร
ประวัติศาสตร์
ธรรมศาสตร์

THE THAMMASAT

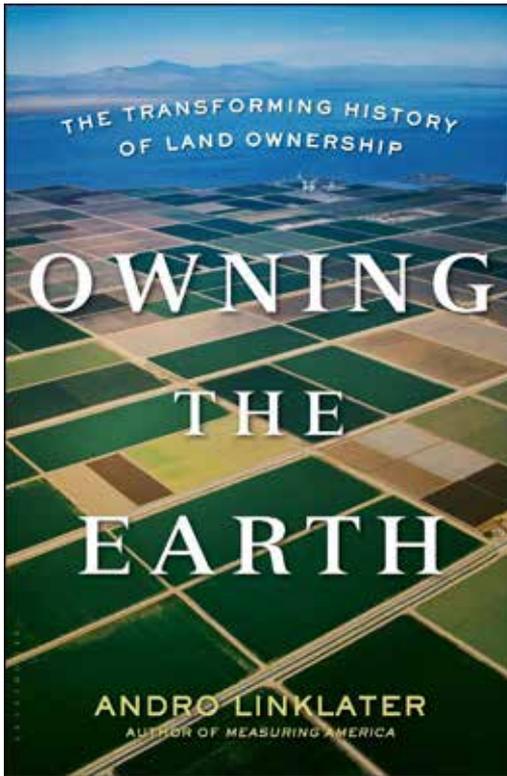
**JOURNAL
OF
HISTORY**

บทปริทัศน์หนังสือ
“OWNING THE EARTH” – The Transforming
History of Land Ownership

ฐนพงศ์ ลือขจรชัย
Tanapong Luekajornchai

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์
ภาควิชาประวัติศาสตร์ ปรัชญา และวรรณคดีอังกฤษ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: tanapong.lue@gmail.com

1. บทนำ

ผู้เขียน: Andro Linklater
สำนักพิมพ์: Bloomsbury
ปีที่ตีพิมพ์: ค.ศ. 2013
จำนวนหน้า: 482 หน้า
ISBN: 9781620402894

การทำความเข้าใจเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจของโลก สิ่งที่ไม่อาจมองข้ามไปได้เลยคือ “ที่ดิน” อันเป็นทุนที่สำคัญที่สุดนับแต่มนุษย์เริ่มรู้จักการเพาะปลูก วินสตัน เชอร์ชิล ได้กล่าวไว้ว่า “ที่ดินคือสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์และเป็นแหล่งกำเนิดความมั่งคั่ง”¹ หรือคำประกาศอิสรภาพของอเมริกาก็ระบุว่า “ทุกคนเกิดโดยมีอิสระและสิทธิเท่าเทียม...มาตรา 13 สิทธิในทรัพย์สินนั้นไม่อาจถูกล้ำหรือล่วงเกินได้” การเข้าใจการถือครองที่ดินที่พัฒนาขึ้นตามกาลเวลาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากที่จะเข้าใจรากฐานของเศรษฐกิจและสังคมในทุกดินแดนเพราะที่ดินยังเป็นสิ่งที่เชื่อมชุมชนทั้งหมดเอาไว้ด้วยกัน ผู้คนต่างนิยามตนเองหรือสร้าง อัตลักษณ์จากดินแดนที่ตนอยู่² โดยเฉพาะกับรัฐสมัยใหม่ (modern state) ที่มีอำนาจเหนือดินแดน (territory) เป็นหัวใจที่สำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นการจัดการที่ดินจึงสะท้อนรูปแบบหรือลักษณะของรัฐนั้นๆ อีกด้วย ที่ดินไม่เหมือนทรัพย์สินอื่นๆ ที่คุณสามารถจัดการอย่างไรก็ได้ แต่มันขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของเพื่อนบ้านของคุณ สังคมของคุณ รวมทั้งรัฐบาลในประเทศที่คุณอยู่³

การพัฒนาแนวคิดการถือครองที่ดินนั้นเกิดควบคู่ไปกับการพัฒนาของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างลึกซึ้ง การที่มีการรับรองสิทธิมนุษยชนผู้หนึ่งให้สามารถเป็นเจ้าของส่วนหนึ่งของพื้นผิวโลก แต่เพียง ผู้เดียว (absolute) นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย การก้าวข้ามความเชื่อที่

¹ Andro Linklater, *Owning the Earth the transforming History of Land Ownership* (New York: Bloomsbury, 2013), 12.

² Malcolm Anderson, *Territory and State Formation in the Modern World* (Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 1998), 4.

³ Andro Linklater, *Ibid.*, 12.

ว่าโลกเป็นของพระเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือภูตผี หรือเป็นดินแดนของ กษัตริย์ต้องพัฒนาข้ามผ่านระยะเวลาอันยาวนานผ่านการต่อต้านหรือ อุปสรรคเกิดขึ้นอยู่เสมอทั้งจากศาสนา กษัตริย์ ขุนนาง และอำนาจเก่า ต่างๆ ที่พยายามรักษาสีทึ้นไว้ และแม้มีการรับรองสีทึ้นนั้นให้แก่ ประชาชนแล้วแต่ละสำนักคิดต่างก็ยังคงเข้าช่วงชิงอำนาจในการกำหนด และนิยามการถือครองที่ดินบนโลกอยู่เสมอ

ลินเคลเตอร์เริ่มเขียนหนังสือเล่มนี้จากแนวคิดที่จะสำรวจว่าจะไร ที่นำมาสู่วิกฤติการทางการเงินที่สำคัญของโลกในปี ค.ศ. 2008 อย่าง วิกฤตสินเชื่อบ้าน (Subprime Mortgage Crisis) หรือ วิกฤตการณ์ แฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger Crisis) อันเกิดจากการล่มสลายของตลาด อสังหาริมทรัพย์ในอเมริกาที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก เขาพยายามสำรวจ ที่มาของวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้ตามรอยมันกลับไปถึงจุดกำเนิดของ กรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของในที่ดินในโลก หนังสือเล่มนี้ไม่ได้มอง กรรมสิทธิ์ในที่ดินแค่มิติของความเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือเพียงแค่ดิน แต่มองว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นแท้จริงแล้วคือการเป็นเจ้าของส่วนหนึ่ง ของพื้นผิวโลก

ผู้เขียนได้เริ่มการสำรวจแนวคิดเรื่องการถือครองที่ดินในสังคม ก่อนศตวรรษที่ 15 ตั้งแต่ในสังคมโรมันจนถึงสังคมฟิวดัล (Feudalism) โดยได้สรุปว่าสีทึ้นในที่ดินก่อนศตวรรษที่ 15 เป็นเพียงการแสวงหา ประโยชน์ในที่ดินไม่ใช่สีทึ้นในการครอบครองหรือสีทึ้นในความเป็น เจ้าของที่ดินนั้น⁴ จุดเปลี่ยนที่สำคัญในแนวคิดแบบนี้เกิดในยุคของ กษัตริย์เฮนรี่ที่ 8 (Henry VIII) ของอังกฤษที่มีการยึดที่ดินจากโบสถ์แล้ว

---

⁴ Ibid., 13.

นำออกขาย “การที่กษัตริย์เป็นคนขายที่ดินด้วยตนเองเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการจัดการในที่ดินเปลี่ยนไป” กล่าวคือ เกิดการขับไล่คนออกจากที่ดินที่เคยอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพิวดัลส์การเป็นเจ้าของโดยปัจเจกชนเพียงคนเดียว⁵ แนวคิดเรื่องการเป็นเจ้าของในที่ดินเพียงคนเดียวได้แพร่ขยายไปพร้อมกับการสำรวจดินแดนใหม่อย่างอเมริกา เนื่องจากแนวคิดนี้ถูกใช้เป็นแรงจูงใจให้คนอพยพไปบุกเบิกดินแดนใหม่ โดยการให้สิทธิแก่ผู้อพยพได้เป็นเจ้าของที่ดิน⁶ โดยได้อ้างหลักการจาก Book of Genesis ที่กล่าวถึงการที่อับราฮัมขุดบ่อน้ำแล้วได้อ้างต่อกษัตริย์ (เจ้าของพื้นที่) ว่าเมื่อเขาลงมือขุดบ่อน้ำ บ่อน้ำนี้ย่อมเป็นของเขา ดังนั้นเมื่อไปอเมริกาใครไปทำประโยชน์หรือพัฒนาที่ดิน ที่ดินย่อมเป็นของผู้นั้น⁷ ในขณะเดียวกันที่อังกฤษก็ได้ออกกฎหมาย (ในระบบ common law) ระบุให้สิทธิในการถือครองที่ดินนั้นเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่สามารถใช้ได้แย่งได้แม้แต่กับกษัตริย์และได้ออกกฎหมายที่จะคุ้มครองสิทธิในที่ดินของปัจเจกชนตามมา

ภายหลังสิ้นสุดสงคราม 30 ปี สัญญาสันติภาพเวสต์ฟาเลีย ค.ศ. 1648 (*Peace of Westphalia*) ทำให้เกิดรูปแบบรัฐชาติสมัยใหม่ที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุดเหนือดินแดนแต่เพียงผู้เดียว สิ่งนี้ทำให้ที่ดินถูกรัฐใช้ทุกตารางนิ้วเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งสูงสุดจากดินแดน⁸ ส่งผลให้มุมมองต่อที่ดินได้ถูกเปลี่ยนจากเพียง ‘ดินแดน’ กลายเป็น ‘ทุน’ ที่ใช้แสวงหาความมั่งคั่ง

⁵ Ibid., 18.

⁶ Ibid., 28.

⁷ Ibid., 28.

⁸ Ibid., 128.

การเกิดขึ้นของสิทธิบัตรในเวลาต่อมายิ่งเสริมให้แนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินส่วนบุคคลชัดเจนขึ้น⁹ และการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็ทำให้การเป็นเจ้าของที่ดินสามารถจัดการได้เพียงลำพัง โดยการให้เครื่องจักรแทนแรงงานคนซึ่งทำให้ที่ดินจำนวนมากเปลี่ยนมือจากชาวนาชาวไร่สู่มือของนักธุรกิจหรือนายทุน¹⁰ ในอเมริกาเกิดบริษัทขายที่ดินขึ้นมีการสำรวจที่ดินต่างๆ ที่ยังไม่มีผู้จับจองแบ่งเป็นแปลงแล้วออกขาย¹¹ ประกอบกับการเลิกทาสในอเมริกายังทำให้ทาสจำนวนมากมีสิทธิที่จะซื้อที่ดินได้อีกด้วย¹² อย่างไรก็ตามแนวคิดเปลี่ยนที่ดินสู่ทุนก็เกิดปัญหาขึ้น คือที่ดินในเมืองส่วนใหญ่กลายเป็นที่ดินไม่ก่อให้เกิดรายได้ สิ่งนี้นำมาสู่การจํานองที่ดินเพื่อให้ที่ดินในเมืองกลายเป็นทุน ก่อให้เกิดกรรมสิทธิ์ลูกผสม (Hybrid Ownership)¹³ คือ การมีเจ้าหนี้จํานองมีสิทธิ์ร่วมในที่ดิน

ในยุโรปเมื่อบิสมาร์ก (Bismarck) ได้ก่อตั้งเยอรมันและใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law หรือระบบประมวลกฎหมายได้กำหนดให้กรรมสิทธิ์ไม่ได้เป็นสิทธิตามธรรมชาติอย่างใน Common law แต่เป็นสิทธิที่รัฐมอบให้และไม่อาจใช้อ้างต่อรัฐได้¹⁴ ซึ่งทำให้หลายประเทศที่ระบบกฎหมายเช่นนี้ดังเช่น จีน ญี่ปุ่น ไทย เป็นต้น รับเอาแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในลักษณะนี้ไปด้วย นอกจากนี้แนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

---

⁹ Ibid., 171.

¹⁰ Ibid., 182.

¹¹ Ibid., 217.

¹² Ibid., 256.

¹³ Ibid., 287.

¹⁴ Ibid., 304.

ที่เป็น สิทธิของปัจเจกชนยังถูกทำลายด้วยแนวคิดกรรมสิทธิ์แบบคอมมิวนิสต์คือแบบกรรมสิทธิ์ร่วม (Collective Ownership) ที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกันแต่ก็ล้มเหลวในที่สุด¹⁵

ความเป็นเจ้าของที่ดินถูกปรับเปลี่ยนโดยนโยบายของรัฐที่ต้องการให้คนมีที่ดินเป็นของตัวเองให้มากที่สุด¹⁶ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นใช้จ่ายเงินกับการพัฒนาที่ดินของพวกเขาไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านหรือซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ โดยหวังว่าจะเป็น การช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจซึ่งทำให้เกิดการปล่อยกู้ในการซื้อบ้านที่ดินจำนวนมากและง่าย ซึ่งในที่สุดแล้วนำมาสู่วิกฤติสินเชื่อซับไพรม์หรือวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์เมื่อพวกเขาไม่สามารถชำระเงินกู้ได้ในที่สุด

ลินเคลเตอร์ได้ใช้แนวคิดทางกฎหมายและการเมืองในการอธิบายพัฒนาการของความเป็นเจ้าของในที่ดินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบแต่เขาพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)¹⁷ โดยเขาพยายามที่จะไม่อธิบายถึงความเป็นสมัยใหม่ในการพัฒนาของความเป็นเจ้าของในที่ดินแต่อธิบายการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนตามแต่ละความจำเป็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามแต่ละช่วงเวลาในแต่ละปัจจัยต่างก็นำมาสู่การพัฒนาของความเป็นเจ้าของในที่ดินไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

¹⁵ Ibid., 306-319.

¹⁶ Ibid., 349-364.

¹⁷ วชิรวัชร งามละม่อม, *ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)*, <http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/modernization-theory.html>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2559).

โดยแนวคิดด้านกฎหมายเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการทำให้สิทธิต่างๆ เป็นจริงหรือขัดขวางสิทธินั้น กฎหมายแรกที่มีอิทธิพลอย่างสูงในเรื่องนี้คือกฎหมายในเรื่องต่อต้านการล้อมรั้ว (anti-enclosure laws)¹⁸ ในประเทศอังกฤษที่เป็นตัวขัดขวางสำคัญต่อการเป็นเจ้าของที่ดินแบบคนเดียว แต่หลังจากนั้นได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิในที่ดินจนไปถึงขั้นมีการรับรองสิทธิในทรัพย์สินในคำประกาศอิสรภาพของอเมริกาในมาตรา 13 (ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของอเมริกาด้วย) ในปรัสเซียที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law การบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้จะแตกต่างจากอังกฤษคือกำหนดสิทธิในที่ดินเป็นสิทธิที่รัฐให้มาและสามารถเรียกคืนได้ สิ่งนี้ก็ส่งผลที่แตกต่างกันอย่างมากในความคุ้มครองของกฎหมายต่อความเป็นเจ้าของที่ดินซึ่งประเทศอื่นๆ ในโลกที่ไม่ได้ใช้กฎหมาย Common Law หรืออยู่ในเครือจักรภพ (commonwealth) โดยส่วนมากก็มีการคัดลอกสิทธิลักษณะแบบนี้ไปใช้

การเมืองก็เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้แนวคิดและกฎหมายถูกปรับไปอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด ในอังกฤษการยินยอมปล่อยให้ที่ดินในระบบฟิวด์ล ที่มีลักษณะเป็นการเช่าสู่การเป็นเจ้าของที่ดินนั้นปัจจัยที่สำคัญ อย่างหนึ่งคือ แนวคิดของ William Petty ที่เสนอว่า “ที่ดินเป็นเหมือนแม่ แรงงานเป็นเหมือนพ่อ ต้องมีแรงงานที่พัฒนาที่ดินเท่านั้นที่จะปลดปล่อยความมั่งคั่งในที่ดินได้”¹⁹ แนวคิดนี้เสนอให้รัฐเริ่มมีการปล่อยให้ดินสู่มือปัจเจกชนมากขึ้นเพราะรายได้จากการเก็บภาษีในผลผลิตนั้นสูงกว่ารายได้จากค่าเช่ามากจนทำให้ประเทศอังกฤษเคยมีรายได้จากที่ดินมากกว่าฝรั่งเศสแม้ว่าที่ดินของอังกฤษจะเล็กกว่ามาก

---

¹⁸ Ibid., 21.

¹⁹ Ibid., 58.

ในการใช้หลักฐาน ลินเคิลเตอร์ใช้หลักฐานที่มีความหลากหลาย และกว้างมาก ตั้งแต่บันทึก ความทรงจำต่างๆ เอกสารการประชุม เอกสารราชการ แนวคิดต่างๆ ตำราคลาสสิก บทละคร คำพูดติดปาก ของคนท้องถิ่น พิธีกรรม กฎหมาย คำประกาศอิสรภาพ จุดหมาย บทสวดมนต์ และอื่นๆ กว่า 371 รายการ เพื่อที่จะสนับสนุนการอธิบาย และสร้างความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ของเขา ดังเช่น

บทสวดมนต์ในศตวรรษที่ 15 ในอังกฤษ²⁰ *“The earth O Lord is thine and all that is contained therein; we heartily pray thee to send thy Holy Spirit into the hearts of them that possess the grounds...remember themselves to be Thy tenants...”* บทสวดนี้ ใช้ในอังกฤษก่อนจะมีการปฏิรูปที่ดินเพื่อย้ายเดือสิทธิในที่ดินของผู้ที่อาศัยอยู่เป็นเพียงสิทธิของผู้เช่าไม่ใช่เจ้าของ คำพูดของ ชาวสวีเดนที่กล่าวกับนักท่องเที่ยวน “*Allemansrätten*”²¹ ที่มีความหมายว่า “คุณ สามารถค้างแรมได้โดยไม่ต้องสนใจว่าใครเป็นเจ้าของที่ดิน” เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีแนวคิดความเป็นเจ้าของที่ดินปรากฏขึ้นแล้ว หรือบันทึกส่วนตัวของ เซอร์วิลเบิร์ต²² ที่ได้รับมอบหมายจากสมเด็จพระราชินีอลิซาเบธ ให้ไปสำรวจอาณาเขตของอังกฤษในอเมริกาว่าเขาพยายามที่จะเช่า และถามหาเจ้าของที่ดินซึ่งทำให้คนที่นั่นสับสนอย่างมากเพราะตอนนั้นแนวคิดเรื่องความเป็นเจ้าของที่ดินยังไม่ปรากฏในอเมริกา หรือหนังสือ

²⁰ “The earth O lord,”; The prayer appears in the 1533, and *ibid.*, 3.

²¹ ประสพการณ์ของผู้เขียนเมื่อเดินทางไปสวีเดน, and *ibid.*, 11.

²² Letters Patent to Sir Humfrey Gylberte, and *ibid.*, 3.

เรื่องโจรเท้าเปล่า²³ ที่กล่าวถึงหญิงผู้หนึ่งถือปืนแล้วเล็งไปที่โจรพร้อมกล่าวว่า “ต้นไม้ตรงนั้นคือเขตที่ดินของข้า หากเจ้าเข้ามาข้าจะยิงเจ้า” อันแสดงให้เห็นถึงภาพแนวคิดในเรื่องความเป็นเจ้าของที่ดินและการปกป้องทรัพย์สินส่วนตัว เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้พยายามที่จะเขียนประวัติศาสตร์โลกในเรื่องการเป็นเจ้าของที่ดิน แต่ลินเคลเตอร์ได้ศึกษาดินแดนอื่นนอกจากยุโรปและอเมริกาเพียงเล็กน้อย มีการสำรวจการถือครองที่ดินในระบบเจ้าที่ดินในจีนอยู่บ้างเท่านั้น แต่สำหรับดินแดนอื่นๆ เขาได้สรุปว่าดินแดนเหล่านั้นไม่มีแนวคิดในเรื่องกรรมสิทธิ์เลย หรือไม่อาจจะมิได้เลยในดินแดนที่ยังนับถือเรื่องเหนือธรรมชาติ²⁴ การสรุปเช่นนี้เป็นการละเลยและมีแนวคิดว่าดินแดนอื่นล้าหลังจนไม่สามารถสร้างระบบในการจัดการที่ดินได้ ทั้งที่หลายดินแดนมีระบบการจัดการที่ดินที่น่าสนใจอย่าง เช่น ชนเผ่าเร่ร่อนต่างๆ อย่างมองโกลที่มีการใช้ที่ดินแบบเป็นเส้นทางเดิน²⁵ หรือในสยามก็มีระบบการจัดการที่ดินในระบบกฎหมายตราสามดวงในการออกโฉนดแก่ผู้ถือครองที่ดินแม้ไม่ได้มีลักษณะเป็นการให้กรรมสิทธิ์ดังเช่นในปัจจุบัน

---

²³ “Barefoot Bandit’ Started Life on the Run Early, and *ibid.*, 11.

²⁴ *Ibid.*, 11-12.

²⁵ Friedrich Kratochwil, “Of Systems, Boundaries, and Territoriality: An Inquiry into the Formation of the State System,” in *World Politics*, 1986, 29.

ลินเคลเตอร์อธิบายแนวคิดความเป็นเจ้าของที่ดินเริ่มจากสังคมพิววัลในอังกฤษแล้วแพร่ไปยังอเมริกา ประเทศอื่นในยุโรปและถูกนำไปใช้ในดินแดนอื่นทั่วโลก การศึกษาแบบยุโรปเป็นศูนย์กลาง (euro-centrism) ที่เป็นจุดเริ่มต้นทางความคิดต่างๆ ที่พัฒนาและแพร่กระจายออกไปโดยไม่คำนึงถึงหลัก ระบบ แนวคิดในดินแดนอื่นๆ นอกจากนี้ ลินเคลเตอร์ยังอธิบายภาพของการวิวัฒนาการทั้งหมดเคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกันโดยความคิดที่ต่างอย่างมาร์กซิสก็เป็นเพียงอุปสรรคเล็กน้อยต่อการเดินทางของแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเท่านั้น จนแนวคิดนี้มาสะดุดลึ้มกับวิกฤติเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2008 โดยเขาได้มองข้ามทั้งแนวคิดและวิกฤติในดินแดนอื่นๆ เช่น วิกฤติการเงินในสวีเดนในปี ค.ศ. 1990 หรือวิกฤติต้มยำกุ้งในปี ค.ศ. 1997 ที่เกิดจากฟองสบู่ในตลาดอสังหาริมทรัพย์แตกเช่นเดียวกัน

แม้ว่าลินเคลเตอร์พยายามจะไม่เขียนงานในลักษณะภาวะทันสมัย (modernization) แต่ก็ยังคงเขียนในรูปแบบตามแบบตะวันตก (westernization) ที่โลกทั้งหมดมีการพัฒนาหรือรับเอาแนวคิดแบบตะวันตกไปใช้ กล่าวคือโลกหมุนตามการพัฒนาของชาวตะวันตกอย่างไรก็ตามก็ไม่อาจปฏิเสธข้อเท็จจริงที่ว่าเกือบทุกประเทศในโลกก็รับเอาแนวคิดการเป็นเจ้าของที่ดินแบบนี้มาใช้และยังไม่มีแนวโน้มจะนำระบบแบบอื่นใดมาแทนที่ให้มีประสิทธิภาพเท่าระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เกิดในตะวันตก

โดยสรุปแล้วหนังสือเล่มนี้นับเป็นเล่มแรกที่มีการสำรวจประวัติศาสตร์ความเป็นเจ้าของที่ดินของโลกได้อย่างเป็นระบบและมีช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน แม้จะให้ความสำคัญกับแนวคิดต่างๆ ที่เกิดในยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษเป็นสำคัญ แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธว่าแนวคิดดัง

กล่าวก็ได้ถูกรับเอามาใช้แทบทุกประเทศบนโลกเวลานี้ ลินเคสเตอร์ได้ใช้หลักฐานที่หลากหลายเพื่อแสดงให้เห็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญต่างๆ ที่เป็นตัวการในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติที่มีผลต่อความเป็นเจ้าของที่ดินได้อย่างดีเยี่ยม โดยเขาได้ใช้วิธีสำรวจแนวคิดเรื่องสิทธิกฎหมาย และการเมืองบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่มีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อ ความเป็นเจ้าของที่ดินหรือความเป็นเจ้าของโลกของปัจเจกชนคนธรรมดา

บรรณานุกรม

Andro Linklater. *Owning the Earth the transforming History of Land Ownership*. New York: Bloomsbury, 2013.

Malcolm Anderson. *Territory and State Formation in the Modern World*. Oxford:Blackwell Publishers Ltd., 1998.

วชิรวัชร งามละม่อม. ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory). <http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/modernization-theory.html>, สืบค้นเมื่อ วันที่ 5 มีนาคม 2559.

Friedrich Kratochwil. "Of Systems, Boundaries, and Territoriality: An Inquiry into the Formation of the State System." In *World Politics*, 1986.